

DOKTORI ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

DOBÁK JUDIT

ÉLETMÓD A DIÓSGYŐR-VASGYÁRI KOLÓNIÁBAN NÉPRAJZI-ANTROPOLÓGIAI TANULMÁNY

DE Bölcsészettudományi Kar
2008

A.) AZ ÉRTEKEZÉS CÉLKITŰZÉSE, A TÉMA KÖRÜLHATÁROLÁSA

A Diósgyőr-vasgyári kolónia, kutatásom helyszíne, ma Miskolc egyik lakótelepe. A közel 140 éves kolónia a helyi vasgyártással párhuzamosan épült ki. A nehézipar, azon belül is a vizsgált kohászat Észak-Magyarországon társadalmi folyamatokat generált, és itt addig ismeretlen életmódot teremtett. Tanulmányomban arra vállalkozom, hogy bemutatom a kialakult életmódok egyikét, a vasgyári kolóniában élő ipari munkásság életmódját.

Az 1996-ban elkezdett, több ütemben végzett kutatást elsősorban antropológiai munkának tartom, mind módszertanában, mind megközelítési módjában. Azzal együtt, hogy több diszciplína sajátosságát is magán hordozza, így a néprajz által használt terminológiát, a társadalomtörténet múltba visszatekintő nézőpontját, – az antropológián belül – a történeti antropológia történeti dimenzióit folyamatosan szem előtt tartó szemléletmódot, és sok esetben a szociológia kvantitatív módszertanát is magaménak vallom.

Az itt élő munkások, tisztviselők a hazai munkáséletmód egy sajátos változatát képviselik. Kiemelendő jellemzőjük a nagyvárosi lét, a kertvárosias, szervezett építésű, lakótelepi környezet, meghatározva ezzel az életmód kereteit. Miskolc város közelsége, majd az összevonás utáni közvetlen kapcsolat vizsgálataim szerint hatással van az itt élők térszemléletére, kulturális, gazdasági, és egyéb társadalmi kapcsolataira. Meghatározza a nemek közötti viszonyrendszert, az egyes társadalmi csoportokkal való találkozást, a kultúrához és anyagi javakhoz való hozzáférést. A kolónia lakói elsősorban a Monarchia területéről, a Felvidékről, Ausztriából, valamint Csehországból, Lengyelországból érkeztek. Így meghatározó tényező és csoportképző közös elem: a gyökértelenség, az önként vállalt munka és a letelepedés igénye, ezzel munkásdinasztiák kialakulása, és közösséggé válása. A kizárólag állami tulajdonú, állami fenntartású gyár és kolónia gazdaságilag és katonailag is stratégiai objektumnak számított, ami az ezért járó kedvezmények miatt az itt élők identitásában fontos összetevőként jelentkezett.

Hipotézisem szerint a Diósgyőr-vasgyári kolóniában élők közösségként vizsgálhatók. Az itt élők a munkásság életmódján belül egyedi életstílust képviselnek, amelyet a kolónia kialakulásának körülményei meghatároztak. Ilyen körülménynek tartom azt, hogy a gyár és a kolónia állami tulajdonban volt és az állam tartotta fent. Valamint, hogy a helyi társadalom szakmai alapon, önkéntesen szerveződött. Az önellátásra törekvés erősítette a közösségi kohéziót.

A gyárhoz fűződő lojalitást nem az individuális szakmai elismerés, hanem a sokkal inkább családon keresztül érvényesülő szociális ellátások mértéke és színvonala biztosította.

Tömeges, tervezett, hierarchizált lakókörnyezet jött létre, amely segítette az egyént a helyi társadalom hierarchiájában való beilleszkedésbe, abban komfortérzetet találva alakította ki saját helyi társadalmán belül a munkásarisztokráciának nevezett réteget, amely máig mintaként szolgál a kolónia megmaradt közösségének. A vasgyári kolónia munkássága differenciált, az egyes rétegek létjogosultsága azonban a kolónián belül realizálódott, és külső kapcsolatok hiányában nem vált szélesebb társadalmi rétegbe integrálhatóvá. Így hiába mutat polgári értékeket, a későbbi középosztálynak csak kis részében válik alkotóelemévé.

A kolónia értékvesztése a történelmi tények ismeretében elkerülhetetlen volt, hiszen az őt létrehozó tényezők megszűntek: az állami szerepvállalás minimálisra redukálódott, az ipar és az ott szükséges szaktudás fölöslegessé vált, a meglévő szociális rendszer nem kötődik a helyi társadalomhoz.

Véleményem szerint az itt élők életmódjára nagyobb hatással volt Miskolc, mint nagyváros, mint a befogadó Diósgyőr közelsége.

B.) AZ ALKALMAZOTT MÓDSZEREK VÁZOLÁSA

Az értekezés alapjául szolgáló kutatómunka 1996 őszétől 2007 őszéig tartott, több ütemben, kisebb-nagyobb szünetekkel, de kapcsolat az ott élőkkel, a főbb adatközlőkkel folyamatos volt. Az kutatásba bevont személyek kiválasztása több szempont szerint történt, az aktuális módszernek megfelelően. Elsődleges szempont volt, hogy bizalmi alapon működő, hosszú távú és partneri kapcsolatok épüljenek ki, hiszen az életmód jellemzőinek feltárása az egyéni és kollektív emlékezet vizsgálatán alapult.

A kutatás első szakaszában (1996-1998) tájékozódó interjúkat készítettem, valamint a fizikai környezet vizuális rögzítése volt az elsődleges célkitűzés. A kutatás távlati terveiben a Diósgyőr-vasgyári kolónia életmódjának komplex vizsgálata szerepelt. A komplexitás okán többféle módszer használatát szükségesnek tartottam. Elsősorban az antropológia klasszikus technikája szerint igyekeztem a terepen sok időt eltölteni. Így olyan interjúalanyokat kerestem, akik a hagyományos interjúk (életút-, genealógiai, foglalkozási interjúk) megválaszolása mellett, családi életükbe, mindennapjaikba betekintést engedtek.

A vizsgálat korai szakaszában szembetűnő volt a társadalmi rétegzettség térbeli megjelenése, ezért érdeklődésem a használt, megélt terek, valamint a társadalmi rétegződés közötti összefüggésre irányult. Ezért a módszertani eszköztárba, az 1999-ben még kevés helyen alkalmazott, akkor még kísérletnek tekinthető mentális térképeket hívtam segítségül. A térkép, mint adatfelvételi eszköz, és mint elemzési egység is szerepelt a kutatásban. Ezért a kutatás egy része sorolható kognitív kutatásokhoz, a szociálgeográfiához is.

A főbb kutatási irányok kristályosodása után, és az első szakasz eredmények igazolásaként nagyobb számú kérdőíves felméréssel egészítettem ki a kutatást, amelynek az adatfelvétele 2004-ben történt. Egy 109 kérdésből álló kérdőívvel megkerestünk minden olyan kolóniában élő személyt, aki elmúlt ötven éves, és élete legalább negyed részét a kolóniában élte le, vagy visszaköltözőként a szülei által képe volt a kolónia hagyományairól, az ott élők életéről. 55 családban töltöttük ki a kérdőívet, csak olyan helyen, ahol hajlandóak voltak érdemben válaszolni a kérdéseinkre. Ez a kolóniában élők 50 év feletti alpopulációjában közel 90 %-os mintavételt jelent. A kérdőíves vizsgálat egy nagyobb kutatás részeként a falusi kolóniákkal történő összehasonlításra is lehetőséget ad, amelyet Észak-Magyarország több, mint 10 kolóniában antropológus hallgatók és kutatók készítettek.

A kérdőív több kérdéstípussal dolgozott, egyrészt mert viszonylag hosszú, másrészt az adatok könnyebb kvantifikálhatósága érdekében számos feleletválasztós és skálán jelölhető válaszokat vártunk, harmadrészt pedig fontos volt a véleményeknek szabadabb utat adó nyitott kérdések alkalmazása is.

A viszonylag kis mintaszám miatt a kérdőíveket MS Excel programmal dolgoztam fel, ami a szükséges matematikai statisztikai alapokat biztosítani tudja.

Az interjúalanyok emlékezetének erősítése érdekében vizuális eszközöket is a módszertani elemek közé vettem. Saját készítésű fotókat, valamint a múzeumok, levéltárak által rendelkezésre bocsátott fényképek kópiáit az adatközlőknek mutatva tettem fel kérdéseket. A fotóinterjú sok esetben számos olyan emlék felidézését tette lehetővé, amelyet sem a kérdésekkel, sem az egyéni életutakkal előhívni nem tudtam.

A munkámat segítette néhány kulcs-adatközlő, akik személyes családi fotóval, családi dokumentumaikkal lehetővé tették az egészen mikrofókuszú vizsgálatot.

A kutatásba a szóbeli közlések mellett másodlagos forrásokkal is dolgoztam. Levéltári és helyi múzeumok, a vasgyári kolóniára vonatkozó adatai mellett a kolónia temetőjének vizsgálata is megtörtént.

C.) AZ EREDMÉNYEK TÉZISSZERŰ FELSOROLÁSA

A diósgyőr-vasgyári munkások öndefiníciója lokális, a munkásságon belül nem helyezik el saját magukat, nem tartottak fenn a mindennapi élethez kötődő kapcsolatot más gyárak munkásaival, vagy a bányászokkal. Önmagukról alkotott képük kerete a gyárhoz, a kolóniához és a munkához kötődik, külsőleg legfeljebb a szomszédos területek paraszti társadalomtól való elhatárolódásában jelenik meg.

Az életstílus meghatározásához az életstílus definíciót hívtam segítségül, amelynek beemelését a kutatásba sikeresnek vélek. A fogalom használatával fel lehetett oldani az addig a szakirodalomban uralkodó homogenizáló törekvések és az esettanulmányok közötti szakadást. Így sikeresen vizsgálni lehetett, hogy mely tényezők azok, amelyek determinisztikusan hatottak erre a társadalmi csoportra, és melyek azok, amelyek a meghatározottságon belül individuális szinten, a szabadsággal élve az életminőséget alkotják.

Hipotézisem volt, hogy a vasgyári kolónia munkássága differenciált, az egyes rétegek létjogosultsága azonban a kolónián belül realizálódott, és külső kapcsolatok hiányában nem vált szélesebb társadalmi rétegbe integrálhatóvá. Így hiába mutat polgári értékeket, a későbbi középosztálynak csak kis részében válik alkotóelemévé.

Másik hipotézis a munkásarisztokrácia tényére, valamint hierarchizáló hatására tett kijelentést. A munkásarisztokrácia paradox kifejezés, egyrészt jelöli a társadalom alsó rétegének, a munkásságnak a képviselőit, másrészt próbál tartozni a társadalom elitjéhez. A szó tartalma is paradox, mert mindennapi szinten is jelentős kettősséget hordoz. A gyárban a munkásarisztokráciához tartozó szakmunkás hasonló munkafeltételek között dolgozott, mint szakképzetlen „trógermunkának” nevezett tevékenységet végző ember. Munkája nehéz fizikai munka volt még akkor is, ha tudás és tapasztalat állt mögötte. Munkája koszos volt, egészségromboló és balesetveszélyes. Amiben különbözött a „trógeroló” munkástól, az a helyettesítés nehézsége. A jól képzett, értelmes, tapasztalt, szakmát ismerő szakmunkást nehezen pótolta a gyár, ezért válhatott a szakértelem a bérezési különbségeken túl szimbolikusan is értékévé. De azt látnunk kell, hogy ez a megközelítés étikus kategóriákkal való próbálkozás felszínes, és éppen csak arra elegendő, hogy egy nagyobb csoport elemének tudhassuk.

A munkásarisztokráci paradox tartalmának másik összetevője az időkezelésében jelentkezik, amelynek struktúrája, tartalmassá tétele a munkásságon belül valóban elitté „emelte”. A mindennapok időszervezési alapokon kettéválasztott része a munkás szabadideje, az a szabadságfok, amiben a munkásarisztokrácia lényege megfogható. Ebben a szabad időben építette ki azt a mikrovilágot, amelyben a szigorú normarendszerre épülő közösséget formált, ahol szépen öltözködött, ahol szórakozni járt.

A valós szabadidőt azonban külső körülmények hívták életre, egyrészt a munkaidő jogi szabályozása, másrészt a gyár által biztosított olyan mértékű jövedelem, amely erre a viszonylagos jólétre alapot adhatott.

A gyárnak elsősorban gazdasági érdekéből adódott, hogy a bérezésen és szociális juttatásokon keresztül paternalista rendet építsen ki, és a munkások látszólag okosan éltek a kínálkozó lehetőséggel. Ez a berendezkedés azonban rugalmatlanná, és nehézkessé tette az a munkásarisztokráciát, amelynek feladata lehetett volna egy olyan középréteg kialakítása, amely képes reagálni a megváltozott gazdasági feltételekre. Erre a folyamatra csak a koronát tette fel a szocializmus központosító érdekérvényesítő társadalompolitikája, így a munkásság rendszerváltással bekövetkező teljes szétesése elkerülhetetlen volt.

A diósgyőr-vasgyári munkások társadalmi hierarchizált. Négy csoportot lehet elkülöníteni. A kaszt alsó szintjét a munkások azon csoportja jelenti, akik kétkezi munkát végeztek. Ide tartoznak a közvetlen termelésirányítók, művezetők. A kaszt következő

lépcsőfokát a tisztek képviselték, amely létszámában nagyságrenddel kevesebb volt, mint az alapot jelentő munkásság. A tisztek fölött a gyár legfelső vezetői voltak, akiket egyfajta érinthetatlenség övezett, vélt vagy valós szakmai és emberi értékeik a munkásság egyértelmű elismerését váltották ki. Ezt a pár tíz főben meghatározható csoportot az alsó réteg emelte ki látványosan. A negyedik réteg, amely a hierarchiában a termelésirányítók és a tisztek között helyezhetők el, a tisztviselői réteg, amelyet azonban megkülönböztetett az, hogy a termelésben közvetlenül nem vettek részt, így az alá-fölé rendeltségi viszonyokban kissé kilógtak. A betagozódás ellen volt az a tény is, hogy a tisztviselők nagy része kívülről érkezett, és nem a kolóniában élt. Tisztviselői házak csak 1936-ban épültek, és nem is váltak szerves részévé a kolóniának, bár területileg hozzátartozik. A csoportok közötti átjárhatóság erősen korlátozott volt. Ez alól a munkásarisztokrácia jelentett kivételt, amelynél a legnagyobb lehetőség adódott a munkából tiszti rangot szerezni. A munkásarisztokráciát nagyrészt lefedi az altisztnak nevezett réteg.

A hierarchia összetevői között legfontosabb elem a munkahelyi elismertség, ami jelenti az adott szakmán belüli, nagyrészt munkatársak általi megbecsültséget. A munkahelyi megbecsülés maga után vonta a gyár szociális szolgáltatásait is, ami a munkahelyen kívül is, a tágabb közösségben értékre váltható volt. Ilyen lehetőségek a munkások megítélésének sorrendjében: lakáshoz jutás, a tisztasági fürdő használata, a konzum, a kultúra több területéhez való közvetlen hozzáférés, és a sportlehetőség.

A lakások kiutalása csak véglegesített munkásoknak járt, a kiutalt lakás komfortja és mérete pedig a családi körülményektől valamint az üzemben végzett munka fontosságától függött.

A munkásarisztokrácia az 1950-es években presztízsveszteségen esett át, mind szimbolikus értelemben, mind az anyagi juttatások terén. Az értékvesztés leglátványosabban a munkahelyen valósult meg, a megszokott munkaformákat átalakították, horizontálisan helyezték el az addig vertikálisan is tagolódó munkásokat. A munkaszervezetek a valóságban is új formák voltak, az új elnevezésekkel – mint például a brigád – jelképesen is új szerveződési szinteket hoztak létre. A bérezés bizonytalansága, a munkaversenyek valamint a normák szakmához értők számára logikátlan feltornázása, a termelési fegyelem felborulása a munka terepén aknázták alá a munkások közötti hierarchiát.

Az értékválság a családi, közösségi életre áttételesen volt hatással, és időben is később jelentkezett, hiszen az egyéni emlékezetben, akár a harmadik generációs családi történetekben is – igaz narratív szinten – de megmaradtak az értékrend elemei: szakmai tudás, munkához való viszony, a munkaadóhoz való lojalitás.

A munkásarisztokráciát a munkahelyen az 50-es évek elején szándékosan ellehetetlenítették, de ez akkor, kívülről nem volt ennyire egyértelmű. Családi, közösségi szinten is elindult a leértékelődés, ami egyrészt a nyugdíj, az inaktivitás felé közeledve más szerepkört jelentett kisebb közösségben is, másrészt a béreken keresztül a családok életmódján közvetlenül megjelenő visszaesés is erősítette ezt a folyamatot.

A helyi társadalom addig meglévő hierarchikus rendje nem volt tartható, egy homogénebb munkásság jött létre, amely szerkezetében is újjáalakult így ebben a munkásarisztokráciának már nem volt jelentős szerepe.

A diósgyőri kohászat befogadó települését a 19. századig közepéig döntően magyar, református népesség lakta. Néhány kilométerrel távolabb azonban már ekkor is sokfélekezetű településeket találunk, amelynek lakói szlovák és német nyelvet beszéltek. Ipari gyakorlattal rendelkező munkásokat telepítettek le, nagyrészt cseheket, morvaországi németeket és szlovákokat a Bükk több településére. Így a kohászat munkaerő szükséglete kisebb részt a környékbeli falvakból, nagyjából pedig cseh, morva, osztrák, és felvidéki területekről táplálkozott. Előfordultak még, igaz kisebb számban lengyelek, románok, ruszinok és bolgárok is. Az első általános iskolai osztályokban nem volt olyan gyerek, aki magyar anyanyelvűnek vallotta magát, de ez olyannyira megfordult, hogy a századfordulóra a gyár

munkásai, és a gyerekek az iskolában 100 %-ban vallották magukat magyarnak. A 30 év alatt bekövetkezett változás természetes úton aligha mehetett végbe, így feltételezhetjük egyrészt a magyarosítás felé gyakorolt nyomást, másrészt a hivatalos statisztikák kozmetikáját. Ehhez hozzá kell tenni, hogy arról egyelőre nincsenek adatok, hogy a gyár beüzemelésakor itt dolgozó munkások közül ténylegesen kik telepedtek le, és kik azok, akik visszamentek szülőhelyükre, de ismerve a regionális munkalehetőségeket, a gyár kiegyensúlyozott megélhetés biztosításával jó lehetőséget jelentett, így csak valószínűsíthető, hogy az idejövő szakemberek nagy része itt is maradt. Azt látni kell, hogy a folyamat iránya a beolvadás felé, nem változott, a két világháború közötti időszakra, az 1930-as évekre a teljes asszimiláció végbement. A világháborúk erősítették ezt a folyamatot, így a kolónia gyűjtőmedencéjében az etnikumok feloldódtak. Az etnikai hovatartozást a második világháború után csak családi történetekben jelentek meg, a kolóniában legfeljebb két generáció mélységéig tartották nyilván a származást.

A látványosan gyors és hatékony asszimilációs folyamatok okát abban kereshetjük, hogy a szakmai tudással bíró nem magyar munkások képezték a későbbi munkásarisztokrácia alapját, amely reális kompromisszumként jelenik meg az egyén életében. Kifelé mutató etnikai identitásukat feladták egy biztos megélhetést nyújtó munkahelyért és mind szakmai, mind közösségi szinten befogadásra találó közösségért.

A valláshoz való viszonyulásban egészen más folyamatokat találunk. A fentebb leírtakból az következhetne, hogy az etnikai identitás a vallási közösségek szorosabb viszonyára tevődik át, amelyet csak részben lehet igazolni. A második világháborúig szabad vallásgyakorlás volt kolóniában. A templomok építéséhez, a egyházak által használt területek, közösségi létesítmények fenntartásához a gyár tevőlegesen is hozzájárult, vagy anyagilag, vagy infrastruktúrával, nyersanyaggal, ami egyértelműen támogatási szándékra utal. A kolónián belül így három felekezet építhetett magának templomot: római katolikus, református, és evangélikus. Változást a már többször említett ötvenes évek hoztak, amelynek az első látványos megjelenése az volt, amikor a hittan kikerült az iskolai oktatás rendszeréből, és a gyár a tulajdonában lévő de egyházi kezelésű földtulajdonokat visszavette. A munkások döntés elé kerültek, vagy a pártban való aktív részvételt választják, amely kényelmes megélhetést és előre jutási lehetőségeket hordozott, vagy kisebb közösségi aktivitás mellett a vallás gyakorlását választják. Ez a döntés nem jelent meg ennyire élesen, egy évtized alatt a mindennapok tapasztalásai által döntött egy- egy család valamely megoldás mellett. Az sztereotípiát, amely a munkásokat ateistának és ezzel együtt baloldalinak láttatja, a vasgyári kolóniában nem igazolódtott. A magukat vallástalannak valók sokkal inkább tekinthetők szekularizáltaknak, mint ateistának, amit az észak-magyarországi falusi munkáskolóniákban végzett vizsgálatok eredményei is hasonlóan kimutattak. A családok többségében, lévén a kolóniában jellemzően több generációs munkáscsaládok laktak, a vallás a nevelési értékrend része volt, amelyben hagyományosan a nők voltak a vallásosak, a férfiak kevésbé. A gyári munkások döntő része férfi volt, így a pártban való részvétel is döntően férfi dominanciát mutat. A nem dolgozó feleségek így nagyobb ellenállás nélkül folytathatták hitéletüket, amelynek családon belüli megosztottsága már korábban is, sokkal enyhébb formában, de jelen volt. Ezért a vallási élet és a párthoz való tartozás kettőssége a családokban nem okozott elviselhetetlen ellentmondást, ahogyan a közösség is toleranciával viselte a nemek szerinti eltérésekkel együtt az egyén világnézetét.

Testi erő, és ennek használata konfliktuskezelésben gyakori volt. Az általános sztereotípiát, amely szerint a munkások verekedősek, cáfolni a kutatásban nem tudtam. A testi erő a munkafelvételknél egyértelmű előnyt jelentett, amit a munkavégzés során volt is alkalma használni a legtöbb munkakörben dolgozónak. A fizikai erőnlét így értékmérőként is

szolgált. A verekedések megítélése csak akkor vált negatívvá, ha az rendszerességgel, ok nélkül, közösségi rendbontással, és alkohollal párosult. A becsületért vagy egy nőért folytatott sikeres verekedés még növelte is a munkás közösségben elfoglalt helyét. A testi erőt sokszor a kolónián kívül a környékbeli parasztokkal való összetűzésben próbálták ki

Az alkoholfogyasztás hozzátartozik a munkások mindennapjaihoz, de a vizsgált közösségben korántsem olyan mértékben, mint az a köztudatban él. Veszélyes üzem lévén a munkahely, és a közösség is szankcionálta a túlzott alkoholfogyasztás. Ennek tere leginkább a szabadidőben, tágabb családi eseményekkor, vagy közösségi eseményeken volt.

A kolónia értékvesztése a történelmi tények ismeretében elkerülhetetlen volt, hiszen az őt létrehozó tényezők megszűntek: az állami szerepvállalás minimálisra redukálódott, az ipar és az ott szükséges szaktudás fölöslegessé vált, a meglévő szociális rendszer nem kötődik a helyi társadalomhoz.

D.) A SZERZŐNEK AZ ÉRTEKEZÉS TÁRGYÁBÓL MEGJELENT VAGY IGAZOLTAN KIADÁSRA ELFOGADOTT PUBLIKÁCIÓI

EGYÉNI PUBLIKÁCIÓK

2000. "Alkatrészcseré" – Idegen test az emberben. in. TESTKÉPEK. Látó Ember füzetek 2. KVAT, Miskolc.
2000. Munkáseletmód a Diósgyőr-vasgyári kolónián (részletek). in. Paraszti múlt és jelen az ezredfordulón. Magyar Néprajzi Társaság, Szentendre, p. 423-444.
- 2003 A diósgyőri munkáskolónia. In. Munkástörténet – munkásantropológia (szerk.: Horváth Sándor, Pethő László, Tóth Eszter Zsófia). Napvilág, Budapest, p. 160-170.
2004. Vörös téglás házak. In. Magyar Építőművészet. 2004/2. p. 19-20.
2004. Iron-works estate, cultural anthropological research. In. Urban Design, Landscape Design 2003., The Hungarian Urban Studies Association, Budapest, p. 85-86.
2006. Zászlóshajó vagy gyorsnaszád. In. Magyar Építőművészet. 2006/3. p. 33-35.
2006. Vasvárosi turizmus In. Magyar Építőművészet - Utóirat. 2006/3. p. 43-45.
2007. Kisebbség – kistelepülés – konfliktuskezelés. In. Hátsó pár előre fuss. Fókusz különszáma. A kisiskolák – összevont tanulócsoportokat működtető oktatási intézmények – továbbfejlesztőinek. IX. évfolyam 2-3. Szám. p. 181-187.
2007. Mental Maps in the Ironworkers' Colony in Miskolc-Diósgyőr. In. Publicationes Universitatis Miskolcensis. Sectio Philosophica. Tomus XII.- Fasciculus 2. E Typographeo Universitatis, Miskolc, p.157- 166.
2008. Dobák Judit: Mental maps in the colony of Ironworkers' in Diósgyőr In Németh Györgyi (szerk.): Growth, Decline and Recovery Heavy Industrial Regions in Transition. MTA Törttud. Int - Miskolci Egyetem/HAS Institute of History - Miskolc University - The International Committee of Industrial Heritage, Hungary.

PUBLIKÁCIÓ TÁRSSZERZŐKKEL

2003. Dobák Judit - Futó Péter - Susan Kutor - Lányi Pál - Soltész Anikó: Vállalkozói Inkubátorok Magyarországon. Gazdasági Minisztérium – SEED Alapítvány, Budapest

SZERKESZTÉSEK:

2004. „Ötház” - Észak-Magyarország nemzeti kisebbségei – oktató CD-rom iskolásoknak. Alapítvány a Komplex Kultúrakutatásért, Miskolc.
2005. Bócsi Krisztián- Török Zsuzsanna: Birokra kelni a valósággal. Vizuális antropológiai esettanulmányok. Látó Ember Könyvek 3. Aldebaran Kutatóműhely, Miskolc. Szerkesztők: Dobák Judit, R. Nagy József. (magyar-angol). (Krisztián Bócsi - Zsuzsanna Török: Arguing with the Reality. Case Studies in Visual Anthropology. Visual Man Books 4. Aldebaran Research Group, Miskolc. Editors: Dobák Judit, R. Nagy József)
2005. Kocsis Zoltán- Ilyés Zoltán: Határország a Kárpátokban . Vizuális antropológiai esettanulmányok. Látó Ember Könyvek 4. Aldebaran Kutatóműhely, Miskolc. Szerkesztők: Dobák Judit, R. Nagy József. (magyar-angol). (Zoltán Kocsis - Zoltán Ilyés: Borderline in the Carpathians. Case Studies in Visual Anthropology. Visual Man Books 4. Aldebaran Research Group, Miskolc. Editors: Dobák Judit, R. Nagy József)
2005. Beregszászi János- Török Zsuzsanna: Széki lenyomatok. Vizuális antropológiai esettanulmányok. Látó Ember Könyvek 5. Aldebaran Kutatóműhely, Miskolc. Szerkesztők: Dobák Judit, R. Nagy József. (magyar-angol). (János Beregszászi - Zsuzsanna Török: Impressions from Szék. Case Studies in Visual Anthropology. Visual Man Books 4. Aldebaran Research Group, Miskolc. Editors: Dobák Judit, R. Nagy József)